

Nåtö biologiska station

Verksamhetsberättelse för år 2014

Verksamheten på Nåtö biologiska station inleddes den 11 april då de första forskarna anlände och säsongen avslutades den 7 oktober. Verksamheten var under sommaren 2014 livlig.

Nåtö biologiska stations styrelse är under treårsperioden 2013–2015:

- Societas representanter: prof. Carl-Adam Hægström, fil.mag. Nina Hagner-Wahlsten, doc. Torsten Stjernberg och doc. Gunilla Ståhls-Mäkelä.
- Ålands Landskapsregerings representanter: naturvårdsintendent Jörgen Eriksson (ersättare bitr. naturvårdsintendent, fil. dr Inkeri Ahonen) och lektor, fil. dr Ralf Carlsson (ordförande; ersättare vattenbiolog, fil. mag. Mikael Wennström).

Som stationens amanuens fungerade fil. dr Tomas Lehecka.

Stationens styrelse höll möte på stationen den 17 oktober.

År 2104 fyllde Nåtö biologiska station 50 år och året uppmärksammades genom symposiet ”Biologisk mångfald – en kapploppning på liv och död”, som ordnades i samråd med Ålands Högskola den 16 maj. Vid symposiet presenterades ett antal under senare år aktuella forskningsprojekt (programmet nedan). Över 50 personer deltog i symposiet. Jubileet fick berättigad uppmärksamhet både i den åländska pressen, radion och TV-nyheterna. Vidare ordnades i Stationens regi tre exkursioner (Nåtö naturstig, Järsö fritidsområde, Kobbå Klintar) för allmänheten i samband med jubileet med ca 20 deltagare i varje exkursion.

Programmet för jubileumssymposiet var följande:

- Öppningsanförande: Social- och miljöminister Carina Aaltonen
 - Prof. em. Carl-Adam Hægström: Nåtö biologiska station 1964-2014
 - Doc. Saskya van Nouhuys: Biodiversity – a race for life and death
 - Naturvårdsintendent Jörgen Eriksson: Den åländska naturvårdsförvaltningen – skyddade områden och Natura 2000
 - Doc. Anna-Liisa Laine: Hosts and their parasites – Powdery mildew infecting the meadows of Åland
 - Doc. Torsten Stjernberg: Havsörnen i Finland – 50 år av skydd och skyddsforskning
 - Doc. Gunilla Ståhls-Mäkelä: Tvåvingar – okända flygfän
 - Fil. mag. Niclas Fritzen: Nya spindlar på Åland
 - Fil. mag. Tom Clayhills & fil. mag. Riitta Clayhills: Kunskapen om den åländska skalbaggsfaunan ökar
 - Fil. mag. Nina Hagner-Wahlsten: Nattens okända flygare – Ålands fladdermöss
 - Agroforst dr Heinz-Rudolf Voigt: Tungmetaller i kustvattenmiljön
 - Fil. mag. Janne Valkonen: The population of the smooth snake *Coronella austriaca* in the Åland Islands
- Stationsbudgeten 2014 bestod av ett bidrag från PAF (6 100 €) och övernattningsintäkter (4 368 €). För jubileet erhöll Societas pro Fauna et Flora Fennica / Nåtö biologiska station två separata anslag, 2 000 € av Ålands Kulturdelegation och 500 € av Ålands Kulturstiftelse. Utgifterna för Stationens drift var 6 121,39 och för jubileet var 3 768,16 €.

I övrigt utgjordes Stationens utgifter av amanuensens lön och reseersättningar, styrelsens reseersättningar och driftskostnader.

Biblioteket utökades med ett tiotal nummer av olika serier. C.-A. Hæggeström deponerade nya årgångar av de mykologiska serierna *Karstenia* (årgång 54), *Jordstjärnan* (årgång 27) och *Svensk Mykologisk Tidskrift* (årgång 34) på Stationen. En del gamla publikationer och dubletter av serier rensades ur biblioteket.

Besökarmängden (övernattare) var 75 och de sammanlagda övernattningsdygnen var 515.

Forskningen 2014

Parasitoiderna hos ängsnätfjärilen och deras sätt att känna igen fjärillarvernas näringsväxter – doc. Saskya van Nouhuys, PhD Joanneke Reudler Talsma

Larverna av ängsnätfjärilen (*Melitaea cinxia*) och deras parasitoider (parasitsteklar) övervintrar i Nätö biologiska stations jordkällare. Under 2014 har Saskya van Nouhuys och Joanneke Reudler Talsma besökt Stationen flera gånger för att hämta material för forskningen som sker på annan ort. En ny undersökning går ut på att ängsnätfjärilens näringsväxter svartkämpar (*Plantago lanceolata*) och axveronika (*Veronica spicata*) avsondrar flyktiga doftsubstanser som kan igenkännas av parasitoiderna. Undersökningen försöker fastställa hur specifika doftsignalerna är och hur betydelsefulla de är för parasitoiderna att hitta fjärillarverna.

Interaktionen mellan värdväxt och patogen och dess epidemiologi – Doc. Anna-Liisa Laine, Benoit Barrès, Pauliina Hyttinen, Layla Höckerstedt, stud. Coong Lo, Elisa Metsovuori, Sini Mursinoff, NaK Sara Neggazi, dr Steve Parratt, LuK Hanna Parri, Johanna Pelkonen, PhD Rachel Penczykowski, Krista Raveala & stud. Suvi Sallinen

Anna-Liisa Laines forskargrupp har studerat mjöldaggen *Podosphaera plantaginis*, som parasiterar på svartkämpar (*Plantago lanceolata*), sedan 2001 i samarbete med Metapopulationsforskningsgruppen (MRG). Under årens lopp har epidemiologiskt data insamlats i mer än 4 000 popu-

lationer av värdväxten. Under 2014 utfördes följande fältarbete på Åland:

Parasitsvampens rumsliga fördelning. En större undersökning gjordes för att utreda vilka faktorer som bestämmer hur svampen etablerar sig i värdväxtpopulationen. Undersökningen utfördes av dr Rachel Penczykowski, dr Steve Parratt and stud. Suvi Sallinen. I denna studie följde forskarna med sjukdomsförloppet på 15 ångar med svartkämpar. Frön från parasiterade svartkämpar togs för bestämning av genotyp och fenotyp. Klimatdata och biotiska variabler insamlades från varje plats. Dessa data skall användas för att beräkna hur mycket den genetiska och fenotypiska variationen inverkar på sjukdomsdynamiken och vilken är de abiotiska och biotiska omvärldsfaktorens roll.

Epidemiologiska studier. Krista Raveala ledde en stor undersökning i juli då alla de 642 mjöldagspopulationerna som påträffades i september 2013 besöktes för att fastställa närvaro eller frånvaro av parasitsvampen och svampens riklighet. Detta data kommer att användas för att fastställa var epidemin börjar och vilka faktorer som fungerar på metapopulationsnivå för att bestämma sjukdomsdynamiken.

Den genetiska epidemiologin. Dr Benoit Bares följde noga med hur sjukdomen framskred i lokala patogenpopulationer. Han bestämde genotypen på prov då epidemin utvecklades. Med detta data kan förståelse nås hur patogenpopulationens genetiska struktur ändras under växtsäsongen och hur den epidemiologiska dynamiken är beroende av den genetiska variationen inom patogenpopulationerna.

Ålands kärllväxtflora – fil. dr Ralf Carlsson, naturvårdsintendent Jörgen Eriksson, fil.mag. Johan Franzén, prof. Carl-Adam Hæggeström, fil. mag. Eeva Hæggeström, lektor Christine Roiha, konstnär Kurt Simons, redaktör Håkan Skogsjö, doc. Torsten Stjernberg & stud. Kajsa Sundberg

Under fältsäsongen 2014 inventerades kärllväxtfloran på olika håll på Åland. Flera av fynden gäller allmänna växter eller växter som håller på att sprida sig och som hittades som nya i kommuner där fynd från tidigare saknades. Bland fynden kan följande nämnas:

- **vildpersilja** (*Aethusa cynapium*) påträffades som ny för Kökar i Hellsö, ca 10 ex. växte i vägkanten vid gästhamnen.
 - **vårtätel** (*Aira praecox*; fridlyst) kontrollerades på två lokaler i Storby på Eckerö, Storby. Den växte ställvis rikligt på grus- och sandmarken på Posthusets gård från huvudbyggnaden ca 60-70 m österut och mycket rikligt på grus- och sandmarken på Sandvikens dansplats under de stora tallarna 20-30 m NW om estraden.
 - **grusviva** (*Androsace septentrionalis*; fridlyst), 3 ex. i frukt, också någon enstaka blomma på dessa ex., växte på löpgravsvallen i Brobacka i Jomala Gölby. Lokalen är känd sedan gammalt.
 - ett ex. av hybriderna mellan **liten** och **ullig kardborre** (*Arctium minus* × *tomentosum*) växte på S sidan av vägen vid busshållplatsen ca 90 m W om rondellen i centrum av Storby på Eckerö.
 - den sannolika hybriderna mellan **lundkardborre** och **ullig kardborre** (*Arctium* cf. *nemorosum* × *tomentosum*) växer längs stigen genom lunden från stranden N om Broholmen västerut till den öppna ängsmarken ca 50 m SW om prästgården på Hamnö i Kökar. Denna hybrid har inte tidigare påträffats på Åland.
 - hybriderna mellan **dvärgbjörk** och **vårtbjörk** (*Betula nana* × *pendula*) finns kvar i Överboda på Kökar. Ett ca 2,5 m högt snår finns på S sidan av den gamla militärvägen ca 100 m S om gränsbevakningsstationen (sjöbevakningsstationen). Hybriderna har insamlats på platsen 1977–79.
 - **månsläsbräken** (*Botrychium lunaria*) påträffades på två ställen: 1) Finström, Grelsby, Mangelbo, på betet nära grinden in i reservatet (ett ex.). 2) Jomala, Södersunda, Fårskär (tre ex. i ängen ca 15 m N om huset).
 - **råglosta** (*Bromus secalinus*) växte på en skräphög på Dånö i Geta där den växte tillsammans med flera andra sällsynta ruderväxter (se Carlsson et al. 2014, avsnittet Publikationer 2014 nedan).
 - **piprör** (*Calamagrostis arundinacea*) påträffades som en ny art för Geta i Höckböle. Några tuvor växte vid stigen till naturreservatet ca 50–60 m NE om grinden vid reservatsgränsen. Detta i stora delar av södra Finland
- mycket allmänna gräs är påfallande sällsynt på Åland.
 - **skogsklocka** (*Campanula cervicaria*), tre relativt storvuxna utblommade ex. fanns på åkerkanten vid åkerdiket invid Hammarlandsvägen på Korsängen i Hammarland, Näfsby på den enda kända lokalen för arten på Åland.
 - **mjölkklocka** (*Campanula lactiflora*) har rymt från Gustaf Erikssons trädgård i hörnet av Ålandsvägen och Norra Esplanadgatan i centrala Mariehamn. Flera ex. växte vid muren mot gatan. Växten har inte tidigare noterats som trädgårdsflykting på Åland.
 - **väddklint** (*Centaurea scabiosa*) växte på den NW vägslänten ca 90 m SW om bron i Jomala, Gölby, Brobacka.
 - **vit skogslilja** eller svärdsyssla (*Cephalanthera longifolia*; fridlyst) blommade med 18 ex. i Lemland, Söderby, Kopnäs
 - **småsporre** (*Chaenorhinum minus*) har en tendens att spridas längs vägarna. Några ex. växte på Järsö i Lemland vid ingången till textilbutiken Stickstugan.
 - **lungrot** eller gode Henriks målla (*Chenopodium bonus-henricus*; fridlyst) påträffades på två ställen: 1) i Eckerö, Storby, där minst tre ex. växte på den kända växtplatsen S sidan av vägen vid busshållplatsen ca 90 m W om rondellen i centrum av byn. 2) i Jomala, Jomalaby, i f.d. häradshövdingensboställets (kallat Joppe, grundare Jonas Palm) äppelträdgård från 1700-talet, tre bestånd med 2–5 plantor per bestånd.
 - **blåmålla** (*Chenopodium glaucum*), ett stort och förgrenat ex. växte i en blomkruka vid Kattby grill och kiosk i Hammarland, Kattby. Detta är det första fyndet sedan 1960-talet på Åland.
 - **lönnmålla** (*Chenopodium hybridum*), några ex. växte på grusgången på Kökar kyrkas S sida på Hamnö. Denna mycket sällsynta målla har rapporterats från Kökar mellan åren 1972 och 1986.
 - **kanadabinka** (*Conyza canadensis*) påträffades som ny för Geta på en avstjälpningsplats på (se Carlsson et al. 2014, avsnittet Publikationer 2014 nedan). Därtill sågs ett par små ex. av detta ogräs på grus- och sandmark på Posthusets gård vid huvudbyggnaden i Storby på Eckerö.

- **vildmorot** (*Daucus carota* subsp. *carota* växte vid Tellholmsvägen N om Storängs i Saltvik, Haga.
- **kardvädd** (*Dipsacus fullonum*), ett ex. av denna för Åland nya ruderväxt växte på en avskrädeshög på Dånö i Geta (se Carlsson et al. 2014, avsnittet Publikationer 2014 nedan).
- **rosendunört** (*Epilobium hirsutum*) påträffades på flera nya lokaler: 1) Föglö, Nötö, Södergård, på Helena Blomqvists och Håkan Skogsjöes område. 2) Kökar, Karlby, ett litet bestånd i landsvägsdiket vid vägkurvan på N sidan av vägen vid den övergivna fruktträdsplanteringen N om viken E om Håkosnäs. 3) Saltvik, Haga / Haga by, i diket på östra sidan av Hagavägen mellan Haga kungsgård och Norrgård. 4) Saltvik, Haga by, i diket på östra sidan av Hagavägen ca 230 m SW om Norrgård. 5) Saltvik, Hjortö / Ovanåker, i diket vid Ytterängsgatan ca 200 m W om Solhem.
- **gräsull** (*Eriophorum latifolium*), 3 blommande ex. av denna allt sällsyntare rikkärsväxt växte i ett lundkärr på Barrmatteskärrs SSW sida i Storby på Eckerö.
- **skatnäva** (*Erodium cicutarium*), enstaka ex. växte på tunet mellan Kökars kyrka och munkkällaren på Hamnö.
- **fläckflockel** alternativt rosenflockel (*Eupatorium maculatum* alternativt *purpureum*) har rymt från Gustaf Erikssons trädgård i hörnet av Ålandsvägen och Norra Esplanadgatan i centrala Mariehamn. Flera ex. växte vid muren mot gatan. Växten har inte tidigare noterats som trädgårdsflyktig på Åland.
- **rävtörel** (*Euphorbia peplus*) påträffades på två lokaler: 1) i Jomala, Jomalaby, Bertilas, några ex. växte på gräsmattan på S sidan av mangårdsbyggnaden. 2) några ex. bland gravarna ca 10–15 m W om Kökars kyrka.
- **ängsgentiana** (*Gentianella amarella*; fridlyst) fanns kvar med ca 50 ex. på Bomarsunds fästningsområde S om vägen.
- **fliknäva** (*Geranium dissectum*) fanns kvar på hållmarksängen vid fridlysningsstavlan för grusvivan i Jomala, Gölby, Brobacka.
- **knytling** (*Herniaria glabra*) är ställvis riklig på grus- och sandmarken i Eckerö Storby på Posthusets gård från huvudbyggnaden ca 60–70 m österut.
- **lentätel** (*Holcus lanatus*) påträffades på en skräphög på Dånö i Geta (se Carlsson et al. 2014, avsnittet Publikationer 2014 nedan).
- **bolmört** (*Hyoscyamus niger*), Jomala, Jomalaby, Bertilas, talrika plantor växte på gräsmattan på S sidan av mangårdsbyggnaden.
- **slätterfibla** (*Hypochoeris maculata*), Geta, Höckböle, två ex. växte på stigen till naturreservatet ca 50–80 m NE om grinden vid reservatsgränsen.
- **svärdsilja** (*Iris pseudacorus*) påträffades som ny för Lumparland i ett strandnära kärr i Skag, Drangershamn.
- **taggsallat** (*Lactuca serriola*) påträffades på fyllnadsjord vid en skräphög på Dånö i Geta, Dånö. Arten är ny för Åland (se Carlsson et al. 2014, avsnittet Publikationer 2014 nedan).
- **rundkrassing** (*Lepidium densiflorum* subsp. *neglectum*) förekom på en skräphög på Dånö i Geta. Arten är ny för Geta (se Carlsson et al. 2014, avsnittet Publikationer 2014 nedan).
- **strandfloka** (*Ligusticum scoticum*) blir allt allmännare på Åland. Under 2014 påträffades den som ny på två ställen i Geta: 1) vid Sjöboviken i Östergeta (fynd av Pekka Valtonen). 2) Dånö, i ett ängsstråk bland klipporna på Ösundets SW strand ca 40 m E om vägen. Därtill konstaterades den växa på två ställen Kobbaklintar, Storlandet i Jomala skärgård.
- **vit sötväppling** (*Melilotus albus*) påträffades i Sund på Djävulsberget i Bomarsund. Föregående fynd i Sund gjordes 1931.
- **ögonpyrola** (*Moneses uniflora*) har minskat kraftigt i Finland. Glädjande många fynd gjordes 2014: 1) Brändö, Jurmo, i skogen norr om åkern norr om Västerbötet; arten är ny för Brändö. 2) Eckerö, Kyrkoby, Truten, över 10 ex. på en flack hållmark med gles tallskog, vettande mot ängsvegetation. 3) Geta, Västergeta, i skogen nära vägen ca 70–80 m N om ellinjen i området mellan Fagernästräsk och Kolapotten. 4) Lemland, Hellestorp, i närheten av den lilla sjön Storviken. 5) Lumparland, Norrboda, skog vid parkeringsplats vid stuga ca 300 m S om Båtviken.
- **Sankt Pers nycklar** (*Orchis mascula*; fridlyst), ett utblommat ex. påträffades i almlunden i Mangelbo naturreservat i Finström Grelsby. Arten är ny för Finström.

- **johannesnycklar** (*Orchis militaris*) blommade med 155 ex. på Ålands enda kända lokal i Lövö på Vårdö.
- **kungsmynta**, vild mejram (*Origanum vulgare*) påträffades på den fjärde lokalen i Geta Östergeta; ett par ex. växte i vägkanten vid vägen till Havsvidden mellan Mönshoparna och Revelsberget.
- **trampgröe** (*Poa supina*) växte i Geta, Höckböle på stigen inne på naturreservatet strax W om grinden. Arten är ny för Geta.
- **krusnate** (*Potamogeton crispus*) finns fortfarande i Dalkarbyträsk i Jomala.
- hybriden mellan **krusnate** och **gräsnate** (*Potamogeton crispus* × *gramineus*) växte tillsammans med föräldraarterna i NE delen av Dalkarbyträsk i Jomala.
- **grönlandsgäsört** (*Potentilla anserina* subsp. *groenlandica*) påträffades på en stenig strandäng på W sidan av vägen på Vattungsrevets N strand i Vårdö, Sandö / Simskåla.
- **norsk fingerört** (*Potentilla norvegica*) finns kvar med flera stora ex. vid staketet på bakgården till Varmans i centrala Mariehamn.
- **vippasyra**, vippskräppa (*Rumex confertus*) växer på betesmarken vid Ryss-Petters brunn i Jomala Överby.
- **stor ängssyra** (*Rumex thyrsiflorus*) växer på minst fyra ställen längs huvudvägen i Hammarland Sälis, Lillbolstad och Bovik. Arten, som håller på att etablera sig längs vägnätet på Åland, har inte tidigare rapporterats från Hammarland.
- **krusfrö**, krussilja (*Selinum carvifolia*), Lumparland, Skag, Drangershamn, i strandnära kärr vid bukten N om Södra viken. Arten är ny för Lumparland.
- **stånds** (*Senecio jacobaea*, ett ex. växte på en skräphög på Dånö i Geta. Denna på Åland mycket sällsynta ruderväxt har inte tidigare noterats i Geta (se Carlsson et al. 2014, avsnittet Publikationer 2014, se nedan).
- **lundstjärnblomma**, lundarv (*Stellaria nemorum*), Sund, Sibby, vid ”bäcken” N om Stormyran, E om Linddalsbergen. Detta är det femte fyndet av denna på Åland mycket sällsynta lundväxt.
- **strålöga** (*Telekia speciosa*), har rymt från Gustaf Erikssons trädgård i hörnet av Ålandsvägen och Norra Esplanadgatan i centrala

Mariehamn. Flera ex. växte vid muren mot gatan. Växten har tidigare noterats som trädgårdsflykting i Finström på Åland.

- **trådveronika** (*Veronica filiformis*) växte i rabatter och på gräsmattan vid husen Knorringsgränd 4 och 6 i norra Mariehamn.
- **murgrönsveronika** (*Veronica hederifolia*) växte på betesmarken vid Ryss-Petters brunn i Jomala Överby.

Dendrologiska studier – Carl-Adam Hæggström, Eeva Hæggström & Ralf Carlsson

Ålands vilda och planterade trädflora innehåller många intressanta både vilda och odlade arter. Under 2014 gjordes bl.a. följande iakttagelser:

- **tysklönn** (*Acer pseudoplatanus*), ett ungt förvildat träd växte på Kökar Hellsö på E sidan av landsvägen ca 50 m NW om museet (f.d. skolan).
- **silverlönn** (*Acer saccharinum*), ett ca 13 m högt välmående träd växer i Gustaf Erikssons trädgård i hörnet av Ålandsvägen och Norra Esplanadgatan i centrala Mariehamn. Ett annat ca 8 m högt träd växer i slänten utanför staketet på Havsgatans E sida ca 50 m S om Möckelöbrinken utanför staketet i Mariehamns Västerhamn.
- **flikbladig silverlönn** (*Acer saccharinum* ’Wieri’), ett ca 10 m högt träd står innanför staketet på Havsgatans E sida ca 50 m S om Möckelöbrinken i Mariehamns Västerhamn.
- **häggmispel** (*Amelanchier spicata*) är fortfarande sällsynt som förvildad på Åland. En buske påträffades i Jomala Jomalaby, i skogsbrynet med E-exposition vid skogsvägen mot Mossen ca 60–70 m S om Jomalaby vägen.
- **syrenbuddleja** (*Buddleja davidii*), en ca 1,5 m hög välmående buske växer på W sidan av mangårdsbyggnaden vid Bertilas i Jomala Jomalaby.
- **fjäderkaragan** (*Caragana arborescens* ’Lorbergii’), ett planterat ex., som inte mår bra, växer i trädgården till Bertilas i Jomala Jomalaby.
- **hagtornet** *Crataegus* cf. *altaica* finns som en planterad häck vid Havsgatan N om sjöfartsmuseet strax före hörnet mot Norragatan i Mariehamns Västerhamn. Arttillhörigheten är inte med säkerhet fastställd. Denna art upptas

- inte i våra floror och förteckningar över träd och buskar.
- **rundhagtorn** (*Crataegus laevigata*) finns som en klippt häck på N sidan av Skeppargatan mellan Ålandsvägen och Kaptensgatan i Mariehamn. Rundhagtornet var angripet av hagtornsspinnmal (*Scythropia crataegella*).
 - **Mose brinnande buske** (*Dictamnus albus*) med rosa och vita blommor (två olika sorter) växer i en rabatt W om Bertilas mangårdsbyggnad i Jomala Jomalaby. Ett odlat bestånd finns också på Kökar Hellsö vid museet (f.d. skolan).
 - sannolik **gullhyperikum** (*Hypericum* cf. *×moserianum*) växer i en rabatt mellan Storgatan och kyrkan i centrala Mariehamn.
 - **valnöt** (*Juglans regia*). Två valnötsträd finns i centrala Mariehamn. Det större trädet vid Norragatan 4, bakom Viking Lines kontor bar frukt 2014 efter en paus på några år på grund av att trädet beskas. Det mindre trädet i esplanaden ca 30 m S om hörnet Mariegatan – Östra Esplanadgatan har inte blommat hittills.
 - **äppelträd** (*Malus domestica*). Tolv äppelträd av gamla sorter växer i f.d. häradsövingsboställets (kallat Joppe, grundare Jonas Palm) äppelträdgård från 1700-talet i Jomala Jomalaby. Träd nr 9 med en höjd på ca 7 m är 3-stammigt med en enkel och en dubbel stam; den gemensamma basen har murkat i mitten; basens omkrets på 25 cm höjd var hela 380 cm. Träd nr 7 med en höjd på ca 9 m är 2-stammigt; hela trädets omkrets var 310 cm på ca 40 cm höjd. Dessa är de tjockaste äppelträd som uppmätts i Finland (se Hæggström & Hæggström 2014, avsnittet Publikationer 2014, se nedan). – Ett stort äppelträd av en gammal sort växer i Bertilas trädgård ca 25 m E om mangårdsbyggnaden. Trädets höjd är ca 11 m och det förgrenar sig i fem kraftiga stammar på ca 40 cm höjd där huvudstammens omkrets var 262 cm. Äppelträdet kan eventuellt vara planterat i slutet av 1700-talet.
 - inventeringen av **sötkörbär** eller **fågelbär** (*Prunus avium*) fortsatte under 2014. Följande bestånd undersöktes:
 - 1) På östra sidan av Gamla Godbyvägen i Finström, Godby växer flera planterade träd. Det tjockaste trädet var ca 8 m högt och dess brösthöjdsomkrets var 141 cm (7/7 2014). Träden, speciellt de yngre längre mot S, är i gott skick.
 - 2) Vid det förfallna torpet Sänkan i Jomala Björnsby (mellan Gamla och Nya Godbyvägen ca 300 m N om Andersböle vägskäl) växer ett helt bestånd av sötkörbär eller fågelbär. I beståndet ingår 19 stora träd. De högsta var 12–13 m höga och deras brösthöjdsomkrets var mellan 49 och 112 cm (7/7 2014). Träden är i dåligt skick med långssprickor i stammen och rötskador. De är illa invuxna bland stora granar; en del är direkt inklämda mellan granarnas stammar. Något närmare Gamla Godbyvägen växer 11 klenare träd med en brösthöjdsomkrets på 25–53 cm. Därtill finns flera unga plantor (0,5–1,5 m höjd).
 - 3) Ett litet planterat, övergivet bestånd finns på Kökar, Karlby, på NW sidan av vägskälet där den ena vägen leder mot S mot W sidan av Trubbenholm och den andra vägen leder mot Håkosnäs.
 - 4) Ett planterat övergivet träd växer på Kökar, Karlby, N om kurvan på vägen N om viken E om Håkosnäs.
 - 5) Ett relativt stort, uppenbart förvildat träd, står i åkerkanten vid Justinsvägen i Saltvik, Tengsöda.
 - 6) Sex planterade träd växer norr om huvudbyggnaden på Cederberg (Västergård) i Saltvik, Ovanåker (Åfvanåker). Höjden på träden var max. 10–11 m, och brösthöjdsomkrets 68–108 cm (8/7 2014). Stammarna är överdragna av lavar, bl.a. mycket tagellavar (*Alectoria* / *Bryoria*). Stammarna har långssprickor och är rötskadade och träden är i relativt dåligt skick.
 - 7) Några unga förvildade träd växer i skogsbrynet under berget Haget ca 850 m NNE om Sunds kyrka. För ca 20 år sedan fanns i skogsslutningen två större fågelbärsträd, men de höggs i samband med en gallring – samtidigt sparades alla små aspar.
 - **slån** (*Prunus spinosa*) växer som några små och ett större snår vid stigen genom lunden och vid den öppna ängsmarken ca 60 m S om prästgården på Hamnö i Kökar. Ett annat slån-snår finns på öns S del W om huvudvägen.
 - **päron** (*Pyrus communis*), ett förvildat litet träd växer i diket vid Justinsvägen i Saltvik Tengsöda.

- **rönnsamak** (*Rhus typhina*) växer som odlad i centrala Mariehamn åtminstone vid Norra Esplanadgatan på Trobergshemmets innergård och vid Neptunigatan strax N om Skillnads-gatan.
- sannolik **stenros** (*Rosa cf. canina*; fridlyst), Lemland, Järsö, flera buskar växer mellan Norrgård och småbåtshamnen, de flesta i buskaget mellan den västra parkeringsplatsen och vägen till hamnen.
- sannolik **flikros** (*Rosa cf. obtusifolia*), Lemland, Järsö, en ca 1,5 m hög buske i W kanten av parkeringsplatsen vid Lillbjörkövägen ca 90 m NW om telemasten. Denna ros har inte tidigare noterats, varken på Åland eller i Finland.
- sannolik **bergros** (*Rosa cf. pendulina*), Lemland, Järsö, en ca 2,5 m hög buske på N sidan av Lillbjörkövägen ca 110 m NW om telemasten. Denna ros har inte tidigare observerats som förvildad på Åland.
- **pimpinellros** (*Rosa spinosissima*) förekommer som odlad och den kvarstår mycket länge vid övergivna hus och i övergivna trädgårdar. Däremot sprider den sig inte spontant från den ursprungliga odlingsplatsen. Två små snår fanns på fyllnadsjord sydöst om Söderberg på Dånö i Geta.
- **luddros** (*Rosa sherardii*; fridlyst), Lemland, Järsö, en buske i W kanten av körvägen till den östligaste båtbyggnaden, ca 70 m NE om daghemmet.
- **fläder** (*Sambucus nigra*) odlas ibland på Åland och vid gården Bertilas i Jomala Jomalaby finns såväl planterad som och förvildad fläder kring mangårdsbyggnaden.
- **druvfläder** (*Sambucus racemosa*), Kökar, Hellsö, Loppö, ett buskage i lundskogen på Loppöfjärdens N sida invid traktorvägen. På Åland är förvildad druvfläder sällsynt.
- **snöbär** (*Symphoricarpos albus*) växte på fyllnadsjord sydöst om Söderberg på Dånö i Geta.
- **hybridsnöbär** (*Symphoricarpos ×chenaultii* 'Hancock') finns odlad som ett krypande buskage vid Styrmansgatan invid polishuset i centrala Mariehamn. Denna snöbärsbuske har inte tidigare noterats, varken på Åland eller i Finland.

ESCAPE – Ex situ-skydd av hotade kärllväxter – Doc. Henry Väre

Det år 2013 påbörjade EU-finansierade ESCAPE-projektet (Ex-Situ Conservation of Finnish Native Plant Species) fortsatte vid Naturhistoriska centralmuseets Botaniska enhet. Målsättningen är att grunda en fröbank för hotade kärllväxter för ex situ-skydd. En idealisk frömängd för fröbanken är 5 000 frön, men då det gäller hotade arter kan mindre mängder godtas. En absolut regel är att högst 20 % av populationens hela fröproduktion får insamlas. Också av de mest hotade arterna behövs 500 frön för fröbanken. Denna mängd kan insamlas under flera år i satsar på 100-200 frön. Populationernas livsduglighet får inte hotas och insamling av frön av fridlysta arter och direktivarter i EU kräver alltid vederbörliga miljömyndigheters tillstånd. I projektet kommer man att undersöka frönas hållbarhet, uppbearningsmetoder och groning av olika arter. Sommaren 2014 undersöktes främst en del rikkärtsarters frösättning. En missräkning var att agen (*Cladium mariscus*) hade enbart abortiva frön.

Sumpviolens på Åland – FD Pertti Ranta

Sumpviolens (*Viola uliginosa*) enda kända lokal på Åland, på Kökar, karterades i maj. Vid samma besök på Åland undersöktes också Iriskärret i Jomala med tanke på en eventuell återplantering av sumpviol inom ESCAPE-projektet på Fasta Åland sedan sumpvilslokalen i Hammarland förstördes i slutet på 1980-talet.

På basis av karteringen av sumpviolens förekomstplatser i Finland skrevs ett engelskspråkigt manus som granskar arten ur europeisk geopolitisk synvinkel. Under de senaste 25 åren har gamla stater splittrats och nya uppstått och om också EU utvidgats kraftigt österut befinner sig sumpviolens kärnområden alltjämt på östra sidan av gränsen. Artikeln har sänts till publikationsserien Ecological Applications.

Ålands slemsvampar – FM Panu Kunttu, Sanna-Mari Rivasto (Kunttu) & Elina Varis

Målsättningen med undersökningen är att klargöra vilka arter av slemsvampar (Myxomycetes) som förekommer på Åland. Gruppen är bristfälligt känd såväl vad arterna beträffar som de-

ras ekologi. Under 2014 insamlades prover under åtta dagar i augusti-september från följande platser: Finbo och Udden i Eckerö, Svartnö i Hammarland samt Boxö, Boxö-ön, Saggö och Saggö-ön i Saltvik. Undersökningslokalerna valdes utgående från skogens struktur, ålder och trädslagsfördelning samt områdets naturtillstånd. Slemsvampar kan, med undantag av några få arter, inte bestämmas i fält. Prover insamlades därför enligt *opportunistic sampling of species*-metoden, dvs. genom att göra insamlingar från så många olika underlag, trädslag och skogstyper som möjligt. Insamlingar gjordes speciellt på trädstammar och grenar, som är lätta att inventera och där svamparnas fruktkroppar är lätta att iakttä. Panu Kunttu och Sanna-Mari Rivasto (numera Kunttu) insamlade 156 prover för mikroskopisk identifiering. Elna Varis artbestämde materialet. Prover av de insamlade slemsvamparna har inlämnats till Åbo universitets samlingar (TUR).

Bland proverna påträffades 33 arter slemsvampar. Av dessa var sex nya för Åland: *Comatrixia elegans*, *Licea variabilis*, *Cribraria intricata*, *Trichia favoginea*, *Didymium minus* och *Hemitrichia clavata*. Av dessa har *Comatrixia elegans* påträffats tidigare i bara två av Finlands naturhistoriska provinser. Fyndet av *Cribraria intricata* var det tredje i Finland. Två arter hittades nu för andra gången på Åland, nämligen *Stemonitopsis typhina* och *Cribraria argillacea*.

Med dessa fynd är nu 47 arter slemsvampar kända från Åland. Då bestämningsboken över Finlands slemsvampar publicerades 2011 var bara 15 arter kända från Åland. En vetenskaplig artikel av de nya fynden kommer att skrivas.

Friluftslivets slitage på lundvegetationen – stud. Linda Siltala

Friluftslivets slitage på lundvegetationen i Nåtö naturreservat undersöktes utgående från Nåtö biologiska station mellan den 18 och 31 maj 2014. Undersökningen är en del av Linda Siltalas examensarbete i miljövetenskap som utförs vid Lunds Universitet.

Ornitologiska iakttagelser – NaK Aki Aintila, FM Margus Elluma, FM Virpi Karén, stud. Coong Lo, NaK Andrea Maier, stud. Iina Ollikainen, FM Kari Salmentie & stud. Kalle Saramo

En grupp på åtta studenter och unga forskare deltog i biologiföreningen Symbioosis s.k. fågelrally. På grund av den sena tidpunkten på året, 11-12 april, iaktogs hela 145 fågelarter, bland dem prutgås, svartsnäppa, pilgrimsfalk och gulärta.

Linjetaxering av häckfågelfaunan – FM Panu Kunttu

Under perioden 1–6 juni räknades de häckande fåglarna längs Naturhistoriska centralmuseets fasta linjer i Skeppsvik på Eckerö, Öningeby i Jomala, Ämnäs och Östanåker i Finström samt Stålsby i Saltvik.

Ålands havsörnar 2014 – doc. Torsten Stjernberg, Hannu Ekblom, Jörgen Eriksson, Johan Franzén & Pekka Niittylä

Havsörnsinventeringen, som täckte hela landskapet, fortsatte år 2014 som tidigare år. Hannu Ekblom, tillsammans med Johan Franzén, inventerade Föglö, Torsten Stjernberg de övriga 15 kommunerna. Johan Franzén deltog också i inventeringarna i en del av de andra skärgårdskommunerna. Pekka Niittylä deltog i inventeringarna under fyra dagar på fasta Åland och Jörgen Eriksson en dag i västra skärgården.

Totalt registrerades 118 bebodda revir. Häckningen lyckades i 70 fall (59 %). Antalet noterade ringmärkningsstora ungar uppgick till 116, av vilka 68 kunde ringmärkas.

Havsörnen ”Johannes”, som sommaren 2011 i Sottunga försågs med GPS-satellitesändare, och som den 13.10.2011 flög rakt söderut över Östersjön till norra Polens kust, kom att kontinuerligt vistas nästan 2½ år inom ett begränsat område i norra Polen. Den 19.3.2014 påbörjade Johannes en återflyttning och flög längs kusten via Kaliningrad, Litauen och Lettland och kom till Ösel i Estland den 29.3. Den fortsatte samma dag till Dagö och flög någon dag senare till estniska fastlandet. Den 7.4 klockan 16 lokal tid befann den sig 72 kilometer öster om Tallinn. Pejlsignaler för följande dag erhöles inte, men den 9.4 klockan 17 lokal svensk sommartid nådde satelliten den på svenska sidan av Ålands hav, på en ö strax sydost om Gräsö. Den fortsatte i april att ströva omkring i skärgården mellan Norrtälje och Gävle.

Den 5.5.2014 återvände Johannes efter en två och ett halvt års kontinuerlig frånvaro ånyo till

Finland! Den anlände den 2.5 via Åland till Åbo skärgård, där den kom att vistas in i juni. Den 19.8.2014 anlände Johannes enligt satellitpejlingarna för första gången till Sottunga, där den i juni 2011 som bounce ringmärktes och försågs med satellitsändare. Ännu den 13.8 befann den sig på Seglinge i Kumlinge, men från och med den 16.8 kom pejsignalerna från skärgården söder om Sottunga hemland. Vid uppdateringen av uppgifterna för satellithavsörnarna på Naturhistoriska centralmuseets hemsida noterades för den 20.9.2014 att havsörnen Johannes vistas i ”Kumlinge, närmare bestämt vid Enklinge, där havsörnsgruppens emeritusordförande har sin hemmahamn.” Johannes befann sig i pejlingsskugga mellan den 28.10.2014 och 8.2.2015. Den sista pejsignalen från oktober kom från Sottunga och de första i februari från Nagu och Hitis. Johannes har efter den 16.2.2015 rört sig inom landskapet Åland.

Närmare uppgifter om Johannes och tretton andra med GPS-satellitsändare försedda havsörnars rörelser kan studeras på Naturhistoriska centralmuseets hemsida, www.luomus.fi/sv/satellit-havsornar.

I samband med Nåtö biologiska stations 50-årsjubileumssymposium den 16.5.2014 i Mariehamn om ”Biologisk mångfald – en kapploppning på liv och död” höll Torsten Stjernberg ett fördrag om ”Havsörnen i Finland – 50 år av skydd och skyddsforskning”.

Fotografering av natur (växter, fåglar) – Timo Nurkka & Pentti Johansson

Växter, särskilt orkidéer och fåglar fotograferades på Åland. En lyckad häckning av nötväcka iaktogs på Nåtö naturreservat – de fyra ungarna lämnade boet den 30 maj. Syftet med fotograferingen är i främsta hand att främja naturskyddet.

Fotografering av lövängar, forna lövängar och andra kulturbiotoper – FD, fotokonstnär Leena Saraste

Leena Saraste fotograferade olika lövängar o.a. kulturbiotoper som hon besökt 1975-1983. Fotografier tog bl.a. på Nåtö, i Finström och på Föglö. Bilderna använder Leena Saraste i olika fotoutställningar.

Inventering av sällsynta trollsländor – FD Marko Nieminen

På beställning av Landskapsregeringen inventerade Faunatica Oy de trollsländor som ingår i EU:s naturdirektiv IV. Inventeringen som också hade som syfte att bedöma om skyddsnivån på Åland är tillräcklig, var omfattande, dock inte heltäckande. Följande arter var aktuella: pudrad kärrtrollslända (*Leucorrhinia albifrons*), bred kärrtrollslända (*L. caudalis*) och sibirisk vinterflickslända [*Sympecma paedisca*]. Endast pudrad kärrtrollslända har iakttagits på Åland under sen tid medan bred kärrtrollslända iakttagits ett par gånger på 1950-talet. Sibirisk vinterflickslända har inte påträffats alls på Åland. Under inventeringen kunde 13 sannolika föröknings- och vilolokaler för pudrad kärrtrollslända lokaliseras, medan de två andra arterna inte påträffades.

Ålands skalbaggar – Riitta Clayhills, Tom Clayhills & Jussi Vilén

Den huvudsakliga insamlingen gjordes på Prästgårdsnäset i Finström men för första gången riggades korsfönsterfällor även på Husö biologiska stations marker. Några fällor placerades av Jussi Vilén i Höckböleholms naturreservat i Geta. Tiden för manuell insamling blev onödigt knapp men dock givande. Nedan de viktigaste fynden.

För landet nya arter:

- gulbrokig göllöpare (*Stenolophus teutonius*) är en grann jordlöpare som i Norden förekommer främst i Skåne och Danmark där den anses vara en raritet. En individ insamlades för hand från den frodigare sidans vegetation på driftvallen på sandstranden vid Möckelö havsbad i Jomala. Individiden verkade rätt nykläckt så den har kanske utvecklat sig på Åland och inte drivit i land med havsströmmarna.
- *Ptenidium turgidum* är en lillput bland fjärdervingarna som dock är lätt att artbestämma (men den är inte ännu slutligt kontrollerad). Ett ex. påträffades i en fönsterfälla gillrad på en hög med ekstammar i öppningen ungefär mitt i lunden på Prästgårdsnäset. Arten är inte sällsynt i södra Sverige upp till Uppland. Den föredrar svampig bokved men även ekved duget, gärna i betade lundar.

För Åland nya arter samt hotklassade arter:

- halvknäpparen *Hylis olexai* påträffades av oss i fjol (2013) som ny för landet från Ka: Villmanstrand (Joutseno) i 8 exx. Nu påträffades 5 ex. på döda ekar och högstubbar av ek på Prästgårdsnäset. Arten har alltså kommit in till landet både från sydost och sydväst ungefär samtidigt
- en individ av halvknäpparen *Hylis cariniceps* (NT) fångades i en korsfönsterfälla på en högstubbe av asp på Husö.
- blåoxe (*Platycerus caraboides*; NT) hör till ekoxarnas familj. Några individer påträffades på Prästgårdsnäset, bl.a. i samma fälla som fjädervingen. Arten är ny för Åland.
- gyttejäckärlöpare (*Agonum lugens*; VU) är en medelstor jordlöpare som endast varit känd från den s.k. Flaka plotten men där tycks den vara försvunnen. Nu hittades två individer i fällan på högen av ekstammar på Prästgårdsnäset. Den torde alltså leva på den frodiga sjöstranden nära intill lunden.
- några individer av stumpbaggen *Plegaderus caesus* (NT) påträffades i Prästgårdsnäsets fönsterfällor. Arten är sällsynt på Åland och rikligare förekommer den enbart på Runsala i Åbo.
- bred groplöpare (*Elaphrus uliginosus*; VU) är en vacker jordlöpare som lever på frodiga stränder både vid havet och vid insjöar. Tre individer hittades på Nåtö strandäng utanför granskogsplätten i medlet på maj då den är mest aktiv. Den är nuförtiden ytterst sällsynt, eftersom betade stränder är sällsynta.

Arbetsgruppen för hotade fjärilar: prof. Erkki M. Laasonen (ordförande) och doc. Leena Laasonen

Under 2014 kartlades ett antal fridlysta och sällsynta fjärilsarter på Åland. Följande arter kan nämnas:

1. Fridlysta arter

- Krisslesäckmal (*Coleophora inulae*), äthål på blad av krissla (*Inula salicina*) observerades på Björkö Röören i Lemland. Inga larvsäckar hittades. En tidigare känd fyndplats ca 100 m SE har vuxit igen och där hittades ingenting.
- Tandmal (*Cynaeda dentalis*), en hane insamlades och sex fjärilar sågs vid vägen i Söder-

by i Lemland. Längre västerut sågs ett ex. vid trafikkontrollplatsen. Larven lever på blåeld (*Echium vulgare*) som har gynnats av skötseln av vägkanterna och blåeld finns nu fläckvis spridd från Lemböte ända till Lumparlands kyrka; bestånden studerades dock inte ordentligt. För ca 20 år sedan fanns tandmal ca 200 m österut från det nuvarande stället med det har vuxit igen.

2. Hotade och nära hotade arter

- Getapeldvärgmal (*Stigmella catharticella*, EN, Z), en larv insamlades på getapel (*Rhamnus cathartica*) på Herröskatans naturreservat.
- Opaldvärgmal (*Stigmella hybnerella*, EN, Z), en larv insamlades på hagtorn (*Crataegus* sp.) på Bastö i Finström.
- Trydvärgmal (*Stigmella lonicerarum*, EN, Z), en larv insamlades på try (*Lonicera xylosteum*) på Röören i Lemland Björkö.
- Skogsalmguldmal (*Phyllonorycter tristrigellus*, EN, Z), inga levande larver påträffades.
- Kilstreckad klintsäckmal (*Coleophora conspicuella*, EN), tre larver insamlade i maj-juni kläcktes i juli.
- Glasörtsäckmal, *Coleophora salicorniae*, EN, Z), sex larvsäckar insamlades på glasört (*Salicornia europaea*) på Koholmen vid Hammarland Marsund.
- Blåeldsäckmal (*Ethmia bipunctella*, VU, Z), sex larver insamlades på blåeld (*Echium vulgare*) i Lemland Söderby. Jfr tandmal (*Cynaeda dentalis*) ovan.
- Lundalmsdvärgmal (*Stigmella lemniscella*, NT, Z), inga levande larver hittades.
- Måbärsknoppmal (*Lampronia redimitella*, NT), ett ex. vid parkeringsplatsen vid Harskatan på sydvästra Nåtö, Lemland.
- Punktbrokmal (*Mompha langiella*, NT), ett ex. i Jomala, Möckelö, nära stranden av Torpfjärden och fågeltornet.
- Jungfrulinfly (*Phytometra viridaria*, NT), ett ex. på Lemböte Granö i Lemland.

(Förkortningar: EN = starkt hotad art, VU = sårbar art, NT = nära hotad art, Z = bestämningen har gjorts på hösten på basis av larver och minor på värdväxten. Några larver av dessa arter tillvaratogs och förhoppningsvis kommer de att kläckas under våren 2015.)

3. Ny art för Åland

- Slånstämval (*Gelechia scotinella*), två honor kläcktes ur larver insamlade i maj på blommar av slån (*Prunus spinosa*) från två ställen i Lemland, Harskatan på Nätö och Skobboldholm.

4. Sällsynta arter

Följande arter är alla relativt nya för landet, men de har spritt sig snabbt och har goda bestånd också på Finlands sydkust.

- Bokguldmal (*Phyllonorycter maestingiellus*). Arten har funnits i bokskogen på Stornäset i Sund i ca tre år. Populationen är mycket livskraftig.
- Besksötemal (*Acrolepia autumnitella*). Arten hittades för ett par år sedan nära stranden av Torpfjärden invid fågeltornet på Möckelö i Jomala. Populationen är livskraftigt och det fanns gott om larver på besksöta (*Solanum dulcamara*).
- Rosenvårvecklare (*Acleris cristana*). Ett exemplar påträffades vid Harskatans parkeringsplats på sydvästra Nätö i Lemland. Arten har påträffats tidigare på flera andra ställen på Åland.

5. Övriga arter

Övriga iakttagna fjärilsarter har antecknats på fältblanketter (5 sidor). Flertalet exemplar bestämdes i fält; bara några få insamlades för kontroll. Fynden av de fridlysta arterna och alla som observerats på fredade områden samt alla sällsynta arter har registrerats i databanken ”Virtala” (LUOMUS, Naturhistoriska Centralmuseet i Helsingfors), dit också insamlade fjärilar donerats.

Nätö fjärilsforskning 2014-2016 – FM Janne Liikanen, FM Simo Korpela, Asko Oksanen & Olli Virtanen

En undersökning av fjärilfaunan kring Nätö biologiska station och naturreservatet på Nordöstra delen av ön påbörjades 2014. Med tre ljusfällor och tio betesfällor insamlades fjärilar. Därtill har aktivt iakttagande av fjärilar skett vid varje besök på stationen, som skedde varannan vecka för att ta tillvara de fångade fjärilarna i fällorna. Alla fjärilar fångade i fällorna identifierades (utom mycket slitna exemplar). Identifieringsarbetet skedde under vintern, men flertalet småfjärilar (Microlepidoptera) är ännu oidentifierade. Antalet av varje

storfjärilsart (Macrolepidoptera) räknades. Resultatet ingår i projektets databas.

Hittills har 472 arter av storfjärilar påträffats. De fördelar sig på följande grupper: 24 arter av dagfjärilar (Papilionoidea), 10 arter av sikelvingar (Drepanoidea), 7 arter av spinnare (Bombycoidea), 157 arter av mätare (Geometroidea), 5 arter av ädelspinnare (Lasiocampoidea) och 296 arter av nattflyartade fjärilar (Noctuoidea). Därtill har ca 150 arter av småfjärilar konstaterats. Totalt ingår nu 43 498 exemplar av storfjärilar i databasen. Den mest anmärkningsvärda arten är glänsande backfly (*Agrochola nitida*; akut hotad = EN) som är mycket allmän i området.

Hagtornsspinnmalen (*Scythropia crataegella*) i Mariehamn – en uppföljning av tidigare studier – Carl-Adam Hægström

Två nya lokaler påträffades med var sin nya näringväxt.

1) I gränden mellan Norragatan och Nygatan E om Viking Lines kontor finns en rabatt i vilken ett snår av krypxbär (*Cotoneaster dammeri* var. *radicans*) växer. Oxbåret hade talrika angrepp av larver och en del puppor den 26 juni. Däremot fanns varken larver eller fjärilar i slutet av juli eller senare på sommaren.

2) På N sidan av Skeppargatan mellan Ålandsvägen och Kaptensgatan finns en häck med trubbhagtorn (*Crataegus laevigata*) och en del häckhagtorn (*C. grayana*). Trubbhagtornen var kraftigt angripet och många puppor sågs den 26 juni. Däremot var häckhagtornen utan åtspår av hagtornsspinnmalens larver liksom också en häck av häckhagtorn 10-20 m längre mot öster. En fjäril sågs den 24 juli. Häcken var då kraftigt klippt, men många spinn fanns kvar. Ägaren fick se fjärilen och blev upplyst om att den är fridlyst och särskilt skyddsvärd.

Gamla lokaler återbesöktes under 2014. Vid Södragatan 28 fanns svaga mineringar på 8-10 ställen på klippoxbärsbusken (*Cotoneaster nanshan*) i slutet av maj. Några larver sågs i mitten av juni och en fjäril iaktogs den 10 juli. Av den andra generationen sågs svaga larvangrepp och någon enstaka fjäril i september.

Lingonoxbärsbusken (*Cotoneaster horizontalis*) vid Köpmansgatan 5, mellan huset och trotto-

aren, hade ca 10 små larvängrepp den 20 juni då *någon enstaka larv syntes*. Den andra generationen var ungefär likadan i augusti-september.

På de övriga lokalerna där hagtornsspinnmalen setts under tidigare år syntes inga spår av larvängrepp, puppor eller fjärilar.

Kursen ”Insekters levnadssätt” – Netta Keret, Marko Mutanen, Mikko Pentinsaari ja Panu Välimäki

En kurs som behandlade insekters levnadssätt med fyra lärare och elva studenter från Uleåborgs universitet hölls på Nåtö 22-26 september. Kursens huvudtema var minerande insektlarvers levnadssätt och därtill undervisades i insamlingsmetoder av skalbaggar. Fältexkursioner gjordes bl.a. till Eckerö, Finström, Föglö, Lemland och Sund. Under kursen insamlades rikligt med larvprover av minerande fjärilar, sågsteklar och flugor. Proverna sorterades artvis och enligt näringsväxt och placerades i odlingskärl. Varje mina fotograferades.

Kursen fortsatte under våren 2015. Avsikten är att minerarlarverna skall bli vuxna insekter och då insamlades de samt också deras parasitsteklar. Materialet kommer att utnyttjas i det nationella projektet FinBOL (Finnish Barcode of Life). En avsikt är också att med DNA-metodik klarlägga hur värdspecifika olika parasitsteklar är.

Spindelundersökningar på Åland – FM Niklas Fritzen

Strandlevande arter av släktet *Micaria* inom familjen plattbuksspindlar (Araneae: Gnaphosidae) undersöktes i Lemland. Därtill insamlades material för doktorsavhandlingen om spindlarnas parasitsteklar (underfamiljen Pimplinae inom familjen brokparasitsteklar Ichneumonidae).

Tungmetaller i flundror – AFD Heinz-Rudolf Voigt

En sammanfattande artikel om tungmetallförekomsterna i kustvattnen kring Nåtö publicerades under verksamhetsåret (se avsnittet Publikationer 2014 nedan).

Övrig verksamhet 2014

Kortare besök på stationen gjordes av 10 forskare under verksamhetsåret.

Societas pro Fauna et Flora Fennicas månads- och årsmöte hölls den 15 maj på Stationen, 10 medlemmar.

Maj och Tor Nesslings stiftelses vårexkursion den 22 maj, 16 personer under ledning av FD Minttu Jaakkola. Exkursion på Nåtö naturstig under ledning av C.-A. Hæggröm.

Lunds Botaniska Förening, Nåtö-exkursion (Stationen, naturstigen och Västerskog) den 11 juni i samband med föreningens Ålandsexkursion den 10-14 juni, under ledning av C.-A. och E. Hæggröm.

Sigrid Granfelt forskarmöte den 6-7 september: FM Tony Cederberg (Husö), FD Camilla Gustafsson (Tvärminne), FM Åsa Hägg (ÅJFM), FM Ann Lindholm, FM Noora Mustamäki, Niclas Rantala och Karoliina Väyrynen.

Publikationer 2014

- Carlsson, R., Hæggröm, C.-A. & Sundberg, K. 2014: Ruderal vascular plants on a waste ground in the island of Dånö, Åland Islands, SW Finland. — *Memoranda Soc. Fauna Flora Fennica* 90: 55–66.
- Hæggröm, C.-A. 2014: Saarnensurma (*Hymenoscyphus pseudoalbidus*) Ahvenanmaalla. (Ash dieback (*Hymenoscyphus pseudoalbidus*) in the Åland Islands, SW Finland.) — *Sorbifolia* 45(1): 30–36.
- Hæggröm, C.-A. & Hæggröm, E. 2014: Myöhään kukkivia kasveja Maarianhaminassa. – *Lutukka* 30: 89–93.
- Hæggröm, C.-A. & Hæggröm, E. 2014: 1700-luvulla perustettu omenatarha Ahvenanmaalla. (An apple orchard from the 18th century in the Åland Islands, SW Finland.) — *Sorbifolia* 45: 152–160.
- Isomursu, M., Venäläinen, E.-R. & Stjernberg, T. 2014: Lead poisoning – a continuous threat to White-tailed Eagles in Finland. — *European Wildlife Disease Association EWDA, Edinburgh* 25–29.8.2014 (Poster, Abstract).
- Koivunen, A., Malinen, P., Ormio, H., Terhivuo, J. & Valovirta, I. 2014: Suomen kotilot ja etanat. *Opas maanviljelijäisten maailmaan*. — 373 s. Hyönteistarvike Tiibiale Oy, Helsinki.
- Kunttu, P., Varis, E. & Kunttu, S.-M. 2014: New records of Myxomycetes to the Åland Islands. — *Memoranda Soc. Fauna Flora Fennica* 90: 1-4.

- Nikinmaa, Mikko & Stjernberg, T. 2014: Nekrolog. Henrik Wallgren. — Hufvudstadsbladet 24.8.2014. (Årgång 150).
- Nikinmaa, M. & Stjernberg, T. 2014: In memoriam. Henrik Wallgren. — Nya Åland 26.8.2014. (Årgång 34).
- Nikinmaa, M. & Stjernberg, T. 2014: Henrik Wallgren har gått ur tiden. — Tidningen Åland 27.8.2014. (Årgång 134).
- Nikinmaa, M. & Stjernberg, T. 2014: Kuolleet. Henrik Wallgren 1928–2014. Eläintieteen professori suojele merikotkia. — Helsingin Sanomat 10.9.2014. (Årgång 126).
- Nikinmaa, M. & Stjernberg, T. 2014: Henrik Wallgren, In memoriam. — Memoranda Societas pro Fauna et Flora Fennica 90: 119–120.
- Stjernberg, T. 2014: Slå vakt om utskärsområden! — Nya Åland 3.7.2014. (Årgång 34).
- Stjernberg, T. 2014: Slå vakt om utskärsområden! — Tidningen Åland 3.7.2014. (Årgång 134).
- Stjernberg, T. 2014: Hasselsnoken imiterar huggormen – och dödas. — Tidningen Åland 6.8.2014. (Årgång 134).
- Stjernberg, T. 2014: Hasselsnoken imiterar huggormen – och blir därför dödad av människan. — Nya Åland 7.8.2014. (Årgång 34).
- Voigt, H.-R. 2014: Heavy metals in the coastal environment around Nätö, Lemland (Ålands Islands, Baltic Sea). — Memoranda Soc. Fauna Flora Fennica 90: 5–12.
- Wallén-Widung, M. 2014: Forskare jagade sällsynta ängsnätfjärilen på Åland. — Nya Åland 188/2014: 15.
- Åström, H., Hægström, C.-A. & Hægström, E. 2014: Geographical distribution of *Allium oleraceum* cytotypes in Finland and Sweden. — Nordic Journal of Botany, doi: 10.1111/njb.00521. 6 pp. + Supplementary material (Table 1), 8 pp. (Article first published online: 31 October 2014.)